

Výukový materiál

zpracovaný v rámci operačního programu

Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Registrační číslo: CZ.1.07/1. 5.00/34.0084

Šablona: III/2 Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT

Sada: 5 B

Číslo: VY_32_INOVACE_EKO_4ROC_09

BANKOVNICTVÍ

- centrální banka

Předmět: **Ekonomika**

Ročník: 4 . PK

Klíčová slova: dvoustupňová bankovní soustava, emise peněz, diskontní sazba, povinné minimální rezervy, ochranné prvky bankovek,

Anotace: Banky a jejich služby jsou nedílnou součástí finančního trhu

Jméno autora: Ing. Miroslava Čížková

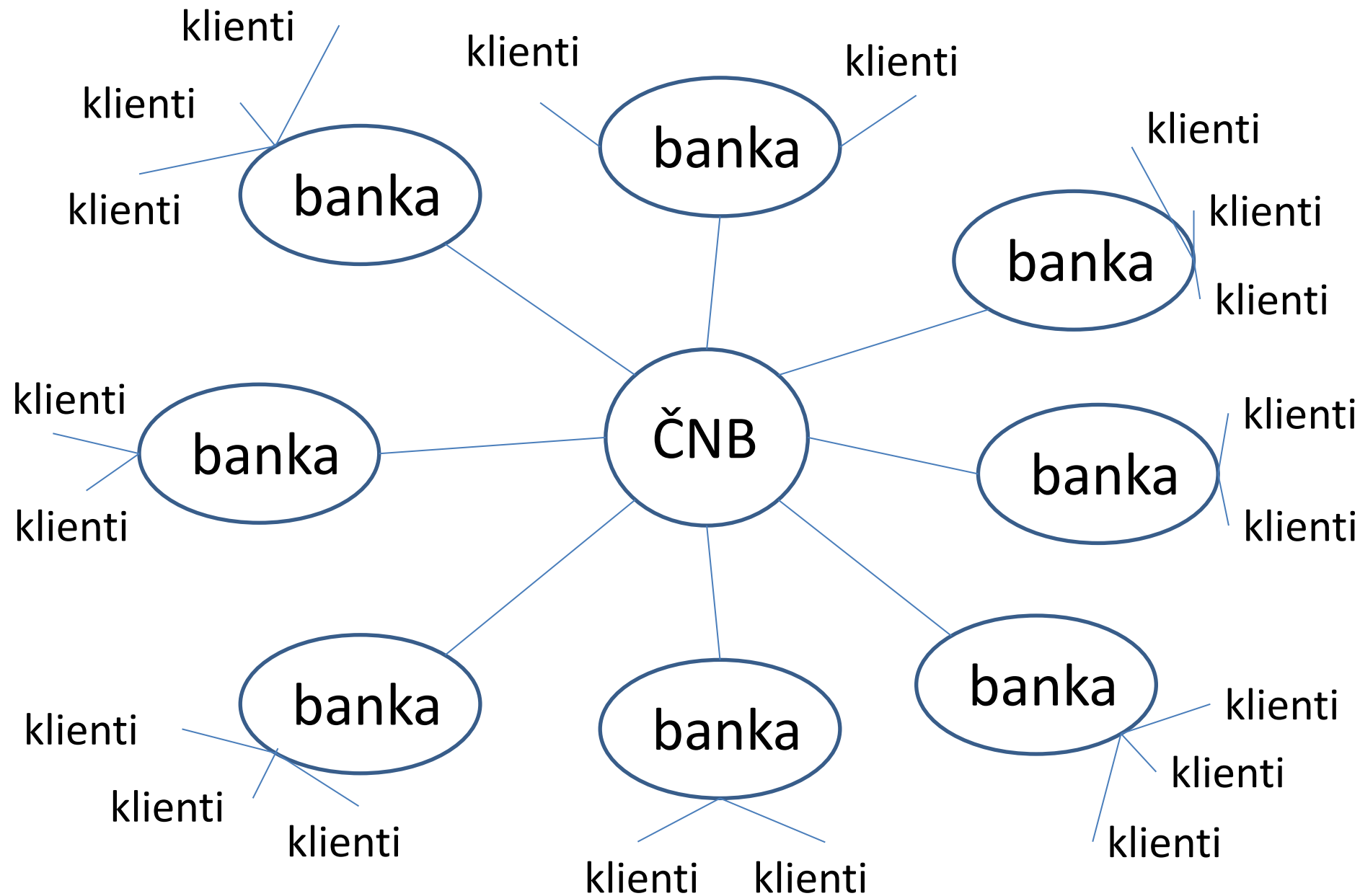
Adresa školy: Střední škola zemědělská, Osmek 47
750 11 Přerov

Bankovní systém ČR

- Do roku 1990 byl u nás bankovní sektor jednoúrovňový s výrazným monopolem Státní banky Československé, která plnila zároveň i roli centrální banky (CB).
- Jedním z prvních porevolučních kroků byl vznik nového bankovního sektoru v závislosti na potřebě přeměnit ho na konkurující si a podnikatelské subjekty a zároveň oddělit CB jako nástroj státu k regulaci tohoto trhu.

V roce 1990 vzniká v ČR dvouúrovňový
bankovní systém:

- 1) Centrální banka ČNB** – státní instituce,
nepodnikatelský subjekt, nemá přímý vztah
ke klientům
- 2) Obchodní banky** – podnikatelské subjekty
Poskytují služby klientům

Právní úprava:

- bankovníctví je v ČR upraveno řadou právních norem
- Ústava ČR – existence ČNB jako CB v ČR
- Zákon o ČNB – určuje cíle + práva a povinnosti ČNB
- Zákon o bankách - upravuje činnost obchodních bank

Centrální banka – ČNB

ústřední, cedulová, emisní apod.,

- Má sídlo v Praze
- Je zřízena Ústavou České republiky
- Jejím nejvyšším orgánem je **bankovní rada ČNB**, jejímiž členy jsou **guvernér**, dva viceguvernéři a čtyři členové bankovní rady. Všechny členy bankovní rady jmenuje prezident republiky na šestileté období.

Základní úkoly CB:

- ✓ Určuje a prosazuje **vnitřní a vnější měnovou politiku**
sleduje množství peněz v oběhu
- ✓ **Emituje nové peníze** a opotřebované nebo neplatné peníze stahuje z oběhu
- ✓ **Dohlíží** nad činností obchodních bank, poskytuje bankám úvěry a ukládá jejich depozita (banka bank)
- ✓ **Vede účty státního rozpočtu**
- ✓ Spravuje **měnové rezervy** ve zlatě a devizách
- ✓ **Obchoduje s CP**
- ✓ Je vrcholovou institucí **bankovního dozoru**

1. Určování a provádění měnové politiky

Soubor opatření, kterými stát ovlivňuje nabídku peněz v ekonomice

- Celkové množství peněz v EKO, má vliv na:

- ❖ - hospodářský růst
- ❖ - nezaměstnanost
- ❖ - inflaci
- ❖ - platební bilanci země

Důsledky zvýšení nebo snížení nabídky peněz v ekonomice:

Nabídka peněz = poptávka po zboží = hospodářský růst
nezaměstnanost
inlace (negativní)

Stát se snaží ovlivňovat nabídku peněz s cílem udržet stabilitu měny, aby nedocházelo k růstu inflace a nesnižovat hospodářský růst. K ovlivňování množství peněz v oběhu v ekonomice využívá CB několik nástrojů.

Nástroje CB:

1) sazby:

- **Diskontní sazba** – úroková sazba v ekonomice (sazba, za kterou mohou obchodní banky ukládat přes noc dočasně volnou likviditu). Ovlivňuje podnikatelskou sféru. CB zároveň stanovuje max. odchylku (na krytí provozu a rizika) ve vztahu ke klientům, jednotlivé banky pak poskytují úvěry svým klientům se sazbou, která může být nejvýše rovna součtu DS a max. odchylky. $DS = 0,05\%$

DS = klesá zájem o úvěry u obchodních bank, podnikatelská sféra neinvestuje do podnikání

Další sazby:

- **Repo sazba** – nejběžnější sazba pro operace s cennými papíry, kterou ovlivňuje množství peněz v ekonomice. Banka stahuje měnu z oběhu prodejem svých cenných papírů (nebo pokladničních poukázek) a naopak ji do oběhu uvolňuje nákupem stejných cenných papírů. (RS je 0,05%).
- **Lombardní sazba** – úroková sazba na úvěry obchodním bankám se zástavou cenných papírů (nouzový úvěr). Zvýšením lombardní sazby dochází ke zdražení peněz a banky si půjčují méně. Taková měnová politika centrální banky se pak označuje jako **restriktivní**. Opakem je snížení sazby, při kterém jde o **expanzivní** politiku.(v současnosti 0,25 %)

Další nástroje:

2) Povinné minimální rezervy – CB předepisuje obchodním bankám určité % z vkladů, které si musí u ní povinně uložit ve formě PMR. Tyto peníze jsou dočasně mimo oběh. Postupně se snižovaly a jsou ve výši 2% a jsou úročeny.

3) Pravidla likvidity - CB určuje obchodním bankám, jaký mají mít vztah struktury aktiv a pasiv. Krátkodobé úvěry musí být kryty krátkodobými zdroji a dlouhodobé úvěry dlouhodobými zdroji.

4) Operace na volném trhu – CB obchoduje s CP (především státními) a tím zvyšuje či snižuje množství peněz v oběhu.

2. Emise bankovek a mincí

- ☐ CB má výhradní **právo emise** hotovostních peněz - bankovek a mincí včetně pamětních
- ☐ Je oprávněna **stanovit vyhláškou vzhled** a materiál,, rozměry, hmotnost, nominální hodnotu.
- ☐ Ve vyhlášce je také obsažen popis tzv. ochranných prvků: vodoznak, ochranný okénkový proužek, ochranná vlákna, soutisková značka, mikrotext.
- ☐ Udržuje bankovky a mince, které nejsou v oběhu
- ☐ Stahuje z oběhu opotřebované a neplatné

3. Vykonávání bankovního dohledu

- Bankovnímu dohledu podléhají všechny banky se sídlem na území ČR. Cílem je ochrana vkladatelů a správná funkce bankovního sektoru
- Stanovuje základní pravidla pro podnikání v bankovním sektoru
- Uděluje bankovní licence a dohlíží nad dodržováním podmínek stanovených v licenci (uděluje postihy)

Pozn. Od roku 2004 – další podmínky pro podnikání zahraničních bank na území EU a ESVO – podléhají regulaci a dohledu země, ve které má sídlo zahraniční banka. Klient si musí sledovat jaké má podmínky pojištění vkladů apod.,

4. Provádění dalších činností:

- CB funguje jako **banka bank** – vede jejich účty, přijímá jejich vklady, poskytuje jim úvěry (věřitel poslední instance). Zajišťuje platební styk mezi nimi – zúčtovací centrum – clearingové centrum. OB mu předávají data v elektronické podobě, kontrola správnosti, kontrola krytí platby, uskutečnění platby.
- CB funguje jako **banka státu** . Vede účet státního rozpočtu, spravuje státní dluh
- CB **reprezentuje stát v mezinárodních organizacích** (světová banka, MMF, evropská banka, CB pro EU)
- **Vyhlašuje kurz české měny**

- **Otázky a úkoly:**

- 1) Popište strukturu bankovního systému ČR
- 2) Kdo řídí ČNB?
- 3) Je CB podnikatelský subjekt?
- 4) Jaké jsou úkoly ČNB?
- 5) Co jsou to povinné minimální rezervy?
- 6) Co jsou to pravidla likvidity?
- 7) Co je to diskontní, repo a lombardní sazba?

Použité zdroje

- Veškeré použité obrázky (kliparty) pocházejí ze sady Microsoft Office 2010.
- AUTOR NEUVEDEN. *Aktuálně* [online]. [cit. 10.2.2013]. Dostupný na WWW:
<http://wiki.aktualne.centrum.cz/finance/urokove-sazby-cnb/>
- Jena Švarcová a kolektiv: *Ekonomie, stručný přehled*, CEED Zlín, ISBN 978-80-87301-16-6
- *Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Ing. Miroslava Čížková*
- *Financováno z ESF a státního rozpočtu ČR*